

ПРАВИЛА ЕФЕКТИВНОЇ ОНЛАЙН КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Вікторія Кручек,

*доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії
дистанційного професійного навчання, Інститут професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України, м.Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-8252-6844>*

Анотація. Стаття присвячена висвітленню типів онлайн-фасилітації та правил ефективної комунікації в умовах змішаного навчання.

Ключові слова: змішане навчання, онлайн-комунікація, комбіноване навчання, цифровізація освіти, дистанційне навчання

RULES OF EFFECTIVE ONLINE COMMUNICATION IN THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING

Viktorija Kruchek,

*doctor of pedagogical sciences, associate professor, head of the distance
professional learning laboratory, Institute of Professional Education National
Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. The article is devoted to highlighting the types of online facilitation and the rules of effective communication in conditions of mixed learning.

Keywords: blended learning, online communication, combined learning, digitalization of education, distance learning

Для ефективної професійної підготовки здобувачів освіти в умовах змішаного навчання першочергово значення набувають принципи та методи навчання, характер та способи комунікації, які використовують педагогічні працівники.

З огляду на гібридний характер, змішане навчання створює значні можливості педагогам щодо урізноманітнення засобів педагогічної взаємодії, її просторової та часової організації, здобувачам – можливості впливати на освітній процес (Кузьменко, 2017). Вона передбачає більше групової та самостійної роботи з урахуванням потреб здобувачів освіти, реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії, використання цифрових освітніх інструментів, взаємоосвіту (Биков, 2019). Від здобувача освіти очікується високий рівень вмотивованості та відповідальності за результати навчання. Слід зауважити, що при змішаному навчанні роль педагога суттєво трансформується, він має стати не просто онлайн-інструктором, а фасилітатором (Кадемія, 2011). З огляду на обставини, в яких відбувається освітній процес, цілі та особливості його суб'єктів, педагог може обрати один з типів онлайн-фасилітації: легку, помірну чи поглиблену.

Легка онлайн фасилітація значною мірою має адміністративний характер і для педагога передбачає виконання таких функцій, як забезпечення учасникам освітнього процесу доступу до цифрового середовища або дистанційного навчального курсу, відповіді на запитання на початку навчання, збір та узагальнення підсумкових результатів навчання як для здобувачів освіти, так і для системи контролю якості навчання. Для цього типу фасилітації обов'язковими є достатньо чіткі покрокові інструкції щодо того, як орієнтуватися в цифровому навчальному середовищі, часу та способу надання

інформації, цілей, завдань і очікуваних результатів. Це може бути свого роду відео-посібник, який допоможе створити ефект присутності викладача у онлайн-середовищі фасилітації. Доцільно спрогнозувати можливі зовнішні перепони та підготуватись до них. Йдеться про такі речі, як налаштування веб-браузера, мобільна сумісність, комфортність пересуватися в цифровому середовищі для учасників. Вдалим способом контролювати ці фактори є надання здобувачам освіти навчального відео із поясненням, даючи їм можливість за потреби отримати індивідуальну допомогу на початку занять. Згаданий тип онлайн-фасилітації організовується через інтерактивні завдання з їх груповим обговоренням в цифровому середовищі або поза ним, аналізом результатів, проведенням опитувань, взаємним оцінюванням та самооцінюванням.

За помірної онлайн-фасилітації педагог наглядає та заохочує. Він більшою мірою присутній протягом усього освітнього процесу, переконуючись, що учасники залучаються до виконання завдань, використовуючи, наприклад, особисті або групові звернення, якщо це необхідно. При такій взаємодії, зазвичай, є індивідуальний зворотний зв'язок і кожний здобувач освіти може отримати відповіді на свої питання. Обов'язковим для помірної онлайн-фасилітації є контроль результатів навчання протягом усього навчального часу і на кожному етапі. Також створюються умови для навчання за принципом «рівний-рівному» (співпраця, надання відгуків іншим, обмін знаннями), що в поєднанні із деякою фасилітацією онлайн є мотивуючим фактором для учасників освітнього процесу.

Поглиблена онлайн-фасилітація проявляється у вигляді наставництва та коучинга. Вона включає всі аспекти легкої онлайн-фасилітації та є більш глибокою, ніж помірна онлайн-фасилітація. Широко використовується формувальне оцінювання та зворотний зв'язок протягом усього навчального процесу через діалог учасників освітнього процесу як стимул до особистісного зростання.

Вибір типу онлайн-фасилітації залежить від таких аспектів, як характер навчання, рівень навчання та результати навчання. Незалежно від вибору, важливо, щоб дизайн навчального курсу відповідав обраному типу онлайн-фасилітації.

Трансформація онлайн-інструктора в успішного фасилітатора стає можливою за умови дотримання педагогом низки правил:

1. Присутність. Йдеться не про обов'язкову фізичну присутність, радше про використання арсеналу способів заявити про себе в цифровому середовищі, різноманітних каналів або методів зв'язку та забезпечення того, щоб вони були активовані щодня або щогодини, якщо це необхідно. Дошки обговорень, електронні листи, оголошення та форуми – це лише деякі способи, якими можна щодня бути присутніми у своєму онлайн-класі. Доцільним є надати чіткі вказівки для здобувачів про час і спосіб встановлення зв'язку.

2. Визначення очікувань. Оскільки онлайн-навчання часто може здатися дещо вільним, потрібно надати здобувачам освіти інформацію про очікування, перш ніж вони розпочнуть навчання. Ці очікування мають включати все, починаючи з того, що вони можуть очікувати від педагога, а також того, що від них вимагатимуть. Очікування можуть стосуватись часу проведення оцінювання, частоти і форм спілкування, кількості онлайн-зустрічей, навчальних завдань, тощо.

3. Активність. Мета навчання полягає в тому, щоб здобувачі освіти якомога більше залучалися до опанування навчального змісту, тому потрібно створити можливість для

цього (Жерновникова, 2021). Чим більше часу вони проводитимуть з навчальними матеріалами та контентом, тим успішніше буде навчання. Це може бути пошук і обговорення ресурсів, оцінювання власних завдань та проведення дискусій під керівництвом здобувачів освіти на онлайн-форумах.

4. Формування онлайн-спільноти підтримки. Освітній онлайн-простір має бути безпечним та місцем підтримки. Варто використовувати різноманітні формати діалогу, форуми, що дозволятимуть здобувачам освіти розвиватися обмінюватись відгуками та підтримувати один одного (Андрійченко, 2021; Державна служба якості освіти, 2022).

5. Увага до писемного мовлення. Це не тільки важливий принцип, якого слід дотримуватися педагогічному персоналу, але й принцип, який слід донести до всіх учасників освітнього процесу із самого початку. Письмове мовлення може бути відкритим для тлумачення, що не відповідатиме задуму, тому важливо створювати добре продумані тексти та повідомлення для інших. Найкраще використовувати простий, чіткий, лаконічний стиль, ввічливий тон і не залишати простору для різної інтерпретації.

6. Зворотній зв'язок. Важливо отримувати прямий і чесний відгук про перебіг навчання. Він має охоплювати відомості щодо змісту, методів навчання або інших аспектів, що можуть потребувати удосконалення.

7. Персоналізоване спілкування та особистісний зв'язок. Спілкуватися з кожним здобувачем освіти наодинці так само важливо, як і групове спілкування. Під час навчання онлайн, здобувачі іноді можуть почуватися дистанційованими в цифровому класі. Використання різних методів спілкування, включаючи персоналізовані відповіді на публікації здобувачів на дошках обговорень та персональні електронні листи, дозволить скоротити дистанцію та утримати контакт. На початку занять потрібно визначити оптимальні методи спілкування, але не варто повідомляти особисту електронну адресу чи контактні дані.

8. Баланс групових та індивідуальних проєктів. Збалансоване поєднання групових та індивідуальних проєктів сприяє покращенню навчальних здібностей здобувачів освіти та усвідомленню важливості як групової роботи, так і індивідуальних досягнень.

9. Різноманітність та повнота застосування цифрових ресурсів. Використовуючи широкий асортимент релевантних і доступних ресурсів, таких як цифрові публікації, сайти новин і онлайн-відео, інструменти для контролю, педагог може сприяти більш повному залученню здобувачів до освітнього процесу та його осучасненню (Майборода, 2012).

Впровадження цих правил у методику змішаного навчання не лише створить сприятливе освітнє середовище для здобувачів освіти, але й зрештою полегшить роботу педагога, дозволить адаптуватися до швидких змін та цифровізації освіти, змінити бачення своєї ролі в освітньому процесі та підходи до викладання. Важливо усвідомити, що існують значні відмінності між традиційним навчанням і онлайн-навчанням та постійно удосконалювати професійну майстерність.

Список посилань

Андрійченко, Ж., Близнюк, Т., & Майстренко, О. (2021). Digital етикет та комунікації: тенденції та вимоги сьогодення. *Економіка та суспільство*, 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-24>

Биков, В. Ю., Буров О. Ю., Гуржій А. М., Жалдак М. І., Лещенко М. П., та ін. (2019). *Теоретико-методологічні засади інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України: монографія*. Компринт.

Державна служба якості освіти. (2022a). *Організація безпечного освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану*. <https://sqe.gov.ua/organizaciya-bezpechnogo-osvitnogo-s/>

Жерновникова, О. А., Коваленко, О. А., & Коваленко, Л. М. (2021, Березень 31 – Квітень 02). Принципи і методи організації змішаного навчання в закладах вищої освіти. В *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали V Міжнар. наук-практ. конф*, 104-107. ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Кадемія, М. Ю., & Шахіна, І. Ю. (2011). *Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: навчальний посібник*. Планер.

Кузьменко, О. (2017). Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: педагогіка*, 3, 140-147.

Майборода, Л. А. (2012). *Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності педагога професійного навчання (на прикладі професій галузі зв'язку): методичні рекомендації*. Поліщук О.В.